

Henryk Witczyk

Od Biblii do teologii moralnej : przemoc - rozwód - homoseksualizm - antyjudaizm - aborcja jako znaki zepsucia "starego stworzenia"

Verbum Vitae 1, 291-299

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OD BIBLIJ DO TEOLOGII MORALNEJ
PRZEMOC – ROZWÓD – HOMOSEKSUALIZM –
ANTYJUDAIZM – ABORCJA JAKO ZNAKI ZEPSUCIA
„STAREGO STWORZENIA”

Ks. Henryk Witczyk

La visione morale del Nuovo Testamento. Problematice etiche contemporanee alla luce del messaggio evangelico, Edizioni San Paolo, Cinisello Balsamo 2000, ss. 787.

Dla nikogo nie jest tajemnicą, że współczesny świat, wkraczający w erę kultury elektronicznej, z możliwością klonowania człowieka, ogromnie różni się od świata, w którym powstawała Biblia. Nowe warunki życia stawiają przed wierzącymi nowe pytania natury moralnej. Odpowiedzi na nie szukają w Biblii. Jednak na większość z nich nie ma w niej prostych, gotowych odpowiedzi. Potrzebna jest praca egzegety, który pośród tekstów opowiadających historię zbawienia dostrzeże takie, które mogą być źródłem refleksji moralistów. Na egzegecie ciąży także obowiązek interpretacji tych tekstów. Nie tylko Stary, ale i „Nowy Testament nie jest łatwy do interpretowania w dziedzinie moralnej, ponieważ często wypowiada się w sposób obrazowy lub paradoksalny, a nawet prowokacyjny. Moraliści mają prawo stawiać egzegetom wiele ważnych pytań, które pobudzą ich badania” (Instrukcja PKB *O interpretacji Biblii w Kościele*, III D 3).

Książka, której autorem jest Richard B. Hays, wieloletni wykładowca Nowego Testamentu w *Duke University Divinity School* rodzi się z twórczego dialogu: najpierw egzegety ze natchnionym Słowem Bożym, a następnie wykładowcy, znanego ze swych badań na polu etyki NT, ze studentami, zwłaszcza z *Yale Divinity School* (w latach

1981-1991), którym nota bene ją dedykuje. Reprezentują oni dla autora chrześcijan końca XX i początku XXI wieku, którzy stawiają sobie i jemu jedno, podstawowe pytanie: czy po roku 2000 chrześcijanie mogą żyć według nauki płynącej z Nowego Testamentu?

We wszystkich rozdziałach tej rzetelnej i głębokiej, a zarazem niezwykle przejrzystej i łatwym językiem napisanej książki znajdują się coraz to nowe, coraz bardziej frapujące elementy odpowiedzi na to pytanie. Składają się one na spójną wizję życia człowieka. Wyłania się ona z tekstów Nowego Testamentu i obejmuje takie najważniejsze problemy i zagrożenia moralne człowieka współczesnego jak: stosowanie przemocy w obronie sprawiedliwości, sprawa rozwodu i nowego małżeństwa, homoseksualizm, antyjudyzm i konflikty etniczne, aborcja. W prezentacji przesłania Biblii na temat tych wszystkich zagadnień autor posługuje się rygorystycznie metodami badawczymi, stosowanymi w egzegezie, wykorzystuje przede wszystkim owoce najnowszych badań biblijnych, a równocześnie wykorzystuje swą dobrą znajomość współczesnej teologii, antropologii i kultury współczesnej.

Analizowane tematy moralne w niczym nie przypominają opracowań akademickich, oderwanych od życia konkretnych ludzi. Przeciwnie, autorowi udaje się w mistrzowski sposób przenieść moralne przesłanie NT w życie pojedynczego ucznia Chrystusa i w życie wspólnot chrześcijańskich, które każdego dnia muszą stawiać czoła wyzwaniom współczesności. Ma na oku tych chrześcijan i tych teologów moralistów, którzy chcą to czynić, ale nie w oparciu o pojedyncze zdania, wyrwane z kontekstu, wyrazowo tłumaczone, a zwłaszcza tak wybierane i zestawiane, aby odpowiadały mentalności i oczekiwaniom człowieka XXI wieku, lecz bazując na najważniejszych prawdach objawionych w całym NT, głęboko wierząc w spójność i radykalizm orędzia Ewangelii.

Swą refleksję egzegetyczno-teologiczną R. Hays przeprowadza w czterech częściach. W pierwszej (określonej od strony metody jako *compito descrittivo*) prezentuje wizję życia moralnego, jaka wyłania się z poszczególnych ksiąg i tradycji NT. Zaczyna od pism św. Pawła i zawartej

w nich wizji posłuszeństwa stwórczej woli Boga i wspólnoty (*koinonia*) z cierpieniami Chrystusa. W Ewangelii Markowej dostrzega ideę niesienia krzyża, w Mateuszowej wychowania do Królestwa niebieskiego, w Łukaszo-
wej i Dziejach Apostolskich wyzwolenie dzięki mocy Ducha, a w Janowej przykazanie miłości wzajemnej. Opis tych wszystkich generalnych koncepcji życia moralnego, jakie wyłaniają się z poszczególnych ksiąg, kończy ekskurs na temat roli historycznego Jezusa w kształtowaniu etyki nowotestamentalnej i analiza wezwania, jakie według Apokalipsy płynie ze zwycięstwa Baranka, a jest adresowane do „świętych”, którzy wierzą w „nowe niebo i nową ziemię”.

W drugiej części (*compito sintetico*) autor zadaje sobie trud odkrycia takich elementów, które łączą wszystkie, opisane w pierwszej koncepcje życia moralnego. Zdając sobie wyraźnie sprawę z odmienności, a nawet napięć między różnymi tekstami i księgami, uwzględniając z całą rzetelnością gatunek literacki badanych pism, odkrywa, że w całym NT istnieją trzy fundamentalne obrazy-tematy, które stanowią klucz do rozumienia etyki chrześcijańskiej: wspólnota, Krzyż, nowe stworzenie. Decydują one także o spójności przesłania moralnego ksiąg NT.

Ważną kwestią przejścia od NT do życia chrześcijańskiego R. Hays zajmuje się w części trzeciej (*compito ermeneutico*). Przedstawia w niej najpierw to, jak na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci teologowie i moraliści wykorzystywali Pismo. Prezentuje pięć strategii hermeneutycznych: R. Niebuhr – realizm chrześcijański; K. Barth – posłuszeństwo przykazaniu Bożemu; J. H. Yoder – pójście drogą Jezusa; S. Hauerwas – charakter ukształtowany przez tradycje; E. Schüssler Fiorenza – hermeneutyka liberalnego feminizmu. W końcowym paragrafie tej części przedstawia swą własną hermeneutykę: Kościół jako wcielona metafora, dzięki której daje się lepiej poznać jedność Pismo (ST jako fundament, a NT jako pełnia światła) i objawione w nich trzy rzeczywistości podstawowe, będące swego rodzaju nowotestamentalnym paradygmatem życia moralnego chrześcijanina: wspólnotę, Krzyż i nowe

stworzenie. Wreszcie, w części czwartej (*compito pratico*) R. Hays szczegółowo analizuje przesłanie Biblii w odniesieniu do wymienionych wyżej pięciu konkretnych problemów, z którymi styka się współczesny chrześcijanin: przemoc, rozwód, homoseksualizm, antyjudaizm i aborcja. Orędzie to rzuca bardzo wiele światła, które rzeczywiście ma swe źródło w słowie Bożym i tym samym stanowi doskonałą pomoc dla każdego chrześcijanina, który winien sam poprawnie ocenić wartość moralną każdego z wymienionych zjawisk, tak silnie i kusząco zarazem obecnych we współczesnym świecie. Nie ulegając pokusie łatwizny, pseudo-wyrozumiałości, czy wręcz panującym modom autor przekonująco wykazuje, że Nowy Testament – wbrew sceptycyzmowi wielu – objawia takie prawdy o życiu człowieka, które mogą i powinny być ważnym dla chrześcijan przewodnikiem na płaszczyźnie moralnej, i to w odniesieniu do najbardziej trudnych problemów naszych czasów.

Wielką zaletą książki jest przejrzystość i klarowność, z jaką te tak bardzo dyskutowane i bez wątpienia złożone kwestie są naświetlane. Nie ma w niej niedomowień lub analiz połowicznych, nieśmiałych. Autor nie lęka się – w imię wierności orędziu NT – rozbijać mity współczesności. Dla przykładu wystarczy przywołać mit seksizmu, według którego życie w bezżeństwie lub w religijnym celibacie jest bezsensowne, czymś gorszym nawet od śmierci. Wieloletni wychowawca młodzieży ma odwagę demitologizować seks i przekonująco twierdzić, że Biblia „zadaje cios wpisanej w naszą kulturę obsesji seksualnej. Pismo (w sposób zgodny i w odniesieniu do wielu następujących po sobie generacji wiernych chrześcijan) zaświadcza, że także bez relacji natury seksualnej człowiek może żyć w wolności, radości, i służyć innym” (s. 588). I dodaje: „Nigdy w pismach kanonicznych życie płciowe nie stanowi bazy dla określenia tożsamości osoby, dla nadania jej życiu sensu lub pełni. To, co istotne, to sprawiedliwość, miłosierdzie i wiara (Mt 23,23). Miłość Boża jest wiele ważniejsza niż jakakolwiek miłość ludzka. (...) Kościół winien nadal nauczać – jak to zawsze czynił – że ludzie stworzeni przez Boga jako istoty płciowe mają przed sobą dwie możliwie formy życia: małżeństwo

heteroseksualne i abstynencję seksualną. Tradycja katolicka ma coś ważnego do powiedzenia nam wszystkim, którzy wyrosliśmy we wspólnotach protestanckich. (...) życie w duchu abstynencji seksualnej może sprzyjać temu, «aby godnie i z upodobaniem trwać przy Panu» (1 Kor 7, 35). Ważne dla etyki chrześcijańskiej jest i to, że tak Jezus jak i Paweł żyli poza jakąkolwiek relacją seksualną. Godny zauważenia jest też fakt, że 1 Kor 7,8-9.25-40 zaleca celibat jako opcję dla każdego, nie tylko dla specjalnej grupy liderów, którzy przyjmują święcenia» (s. 589. 605-606).

Autor nie poprzestaje w czwartej części swej książki na prezentacji orędzia NT. Konfrontuje odczytane przez siebie przesłanie moralne Biblii z innymi źródłami wiedzy moralnej (badania w zakresie biologii i medycyny, psychologii, socjologii, nowe filozofie i poglądy odzwierciedlające doświadczenia i moralne zmagania wielu współczesnych ludzi). Potrafi wykazać nieprzemijalność i ponadczasowy charakter nowotestamentalnej wizji życia moralnego. A równocześnie nie idealizuje życia chrześcijan i życia Kościoła. „Żyjemy, bowiem, jako wspólnota, która obejmuje i przyciąga grzeszników, jak czynił to Jezus, bez wyrzekania się jednak sprawiedliwości Bożej. Żyjemy wyznając, że łaska Boża wyprowadza nas ze stanu konfuzji i alienacji, a stopniowo prowadzi na poziom doskonałości. Żyjemy wiedząc, że doskonałość jest bardziej nadzieją niż rzeczywistością, osiągalną w tym życiu» (s. 608).

Zaletą książki jest nowe podejście do Nowego Testamentu. Autor nie widzi w nim zbioru reguł ani jakiejś matrycy, przy pomocy której należałoby formować identyczne osoby i wspólnoty chrześcijańskie. Teksty biblijne są w jego opracowaniu wezwaniami, na które chrześcijanin winien odpowiadać w duchu twórczej i pomysłowej wolności, pod kierunkiem Ducha Świętego, aby formować wspólnoty, które wcielałyby w życie prawdę Pisma i były żywym obrazem (metaforą) ukazującym, jak działa moc łaski Bożej w nas.

Nade wszystko publikacja jest żarliwym apelem do wierzących, aby mieli odwagę przeżyć głęboką transformację wewnętrzną. Kościół winien odzyskać świadomość,

że stanowi eschatologiczny lud Boga, który jest figurą uzdrowienia i Bożej transformacji świata. Kościół winien być *wspólnotą*, która żyje w zgodzie z paradygmatem *Krzyża* i coraz wyraźniej jest postrzegana jako znak nowego stworzenia, obiecanego przez Boga. Można mieć nadzieję, że książka ta szybko trafi do rąk polskich czytelników, zwłaszcza studentów teologii.

JEZUS – ODKUPICIEL IZRAELA I NARODÓW

Krzysztof Mielcarek

Biblia o odkupieniu. Praca zbiorowa pod redakcją R. Rubinkiewicza, Lublin: RW KUL 2000, ss. 201.

Odkupienie, zbawienie, czy usprawiedliwienie to temat tak ważny w teologii, że prac mu poświęconych nie sposób zliczyć. Nic więc dziwnego, że również środowisko biblistów lubelskich zdecydowało się na pracę traktującą wspomniany temat. Instytut Nauk Biblijnych KUL od wielu lat organizuje doroczny tydzień biblijny, który zwykle ma charakter tematyczny. W 1997 r. tematem Tygodnia Biblijnego na KUL było odkupienie. Książka *Biblia o odkupieniu* stanowi zbiór artykułów poświęconych odkupieniu, a napisanych przez pracowników INB KUL. Tylko część z nich została wygłoszona w formie referatów na wspomnianym wyżej tygodniu biblijnym. Ramy czasowe sympozjum nie pozwoliły na przedstawienie dużej liczby tematów. Praca zbiorowa pod red. ks. R. Rubinkiewicza obejmując większą liczbę autorów znacznie rozszerza perspektywę dyskusji nad biblijną teologią odkupienia. Czytelnik *Biblii o odkupieniu* znajdzie w niej dwanaście

dojrzałych naukowo opracowań z zakresu egzegezy i teologii biblijnej, które obejmują tematykę szeroko rozumianego odkupienia zarówno w Starym jak i w Nowym Testamencie.

W artykule wprowadzającym ks. J. Kudasiewicz ukazuje Biblię, jako księgę zbawienia, czym wyraźnie nawiązuje do ujęć Soboru Watykańskiego II. Omawiając pozabiblijne koncepcje zbawienia zajmuje się nie tylko środowiskiem greckim i rzymskim, ale uwzględnia także religie Dalekiego Wschodu. Ukazana panorama poglądów nie zawiera, zdaniem autora, koncepcji daru ani idei zbawczego planu realizującego się w historii. Zupełnie inaczej zbawienie jest rozumiane w Biblii. Bogactwo terminologii soteriologicznej w Piśmie św. nawiązuje do różnych doświadczeń egzystencji ludzkiej i pierwotnie było rozumiane raczej materialnie, a dopiero później stopniowo nabierało duchowego znaczenia. Spośród nich wyjątkową wagę mają zwłaszcza pojęcia ekonomii (planu) oraz historii zbawienia, które w świetle Nowego Testamentu są ściśle związane z osobą Jezusa Chrystusa. Przychodzące od Boga zbawienie ma charakter wspólnotowy i rodzi konkretne zobowiązania moralne, ponieważ Boży dar domaga się odpowiedzi ze strony człowieka.

Pięć kolejnych artykułów traktuje o szczegółowych zagadnieniach soteriologicznych w Starym Testamencie. Ks. A. Tronina analizując onomastykę hebrajską dotyczącą odkupienia (także pozabiblijną) dochodzi do wniosku, że imiona bliskowschodnie miały często ukryty sens religijny, który pozwala pogłębić współczesne rozumienie najważniejszych terminów soteriologicznych w Biblii.

Ciekawą analizę idei Wyjścia na kanwie Wj 6,6 zaproponował ks. H. Witczyk. Jego zdaniem biblijna perspektywa wyzwalania narodu podkreśla zbawczą inicjatywę Boga; jej pośrednikiem jest Mojżesz. W wydarzeniu Wyjścia objawia się miłosierdzie Boga. W pełni zajaśnieje ono w Jezusie Chrystusie i Jego Exodusie, który będzie miał miejsce w Jerozolimie (por. Łk 9,31).

Ks. G. Witaszek zajął się ideą zbawienia i nowego stworzenia u Deuteroizajasza ukazując, iż działający w okresie

przesiedlenia babilońskiego prorok dokonał oryginalnej aktualizacji znanych już wcześniej idei zbawczych. Nowością spojrzenia Deuteroizajasza jest postać Sługi Pańskiego, który zrealizuje Boże obietnice na sposób uniwersalny.

U. Szwarz przedstawiła znaczenie *šjlh* zawartego w tekście błogosławieństwa, które Jakub skierował do swego syna Judy (Rdz 49,8-12). Według autorki wyrażenie ma jednoznacznie mesjański, a jednocześnie boski charakter.

Wspólnotowy wymiar odkupienia na podstawie Ps 130 przedstawił ks. A. Kondracki. Omawiając kolejno strukturę i znaczenie użytych terminów autor postawił kilka wniosków teologicznych: odkupienie wiąże się z odpuszczeniem grzechów; ma zawsze charakter darmowy; dokonuje się we wspólnocie.

Artykuł ks. R. Rubinkiewicza stanowi ogniwo łączące zagadnienia soteriologiczne zawarte w Starym i Nowym Testamencie. Wczesny judaizm to z jednej strony owoc rozwoju teologicznego religii żydowskiej okresu pierwszej świątyni, a z drugiej rzeczywistość religijna, z której w znacznym stopniu wyrastają idee nowotestamentalne. Artykuł zawiera omówienie kontekstu historycznego wczesnego judaizmu (586 przed Chr. – 70 po Chr.) oraz analizę pojęć soteriologicznych zawartych w tekstach qumrańskich i w apokryfach Starego Testamentu. Zdaniem autora różnorodność źródeł nie zaburza jednorodności obecnej w nich idei zbawienia. Wszystkie źródła wczesnego judaizmu zdają się podkreślać, że Bóg jest jedynym zbawcą, choć w konkretnych inicjatywach zbawczych może On korzystać z pośrednictwa innych postaci (Mojżesz, Mesjasz).

Pięć kolejnych artykułów porusza nowotestamentalne idee zbawienia. O. H. Langkammer przedstawił w syntetycznym ujęciu zagadnienie świadomości Jezusa Chrystusa na temat Jego zbawczego posłannictwa. Omawiając kolejno temat misji Jezusa, przypisywane Mu tytuły chrystoprophetyczne oraz reakcje audytorium na Jego nauczanie, autor wykazuje, że Jezus świadomie i skutecznie realizował swoje zbawcze zadanie.

Pytanie uczniów Jezusa o przywrócenie królestwa Izraela (Dz 1,6) stało się inspiracją studium ks. W. Rakocego.

Analiza idei królestwa Bożego została przeprowadzona na trzech płaszczyznach: w tradycji starotestamentalnej, w nauczaniu Jezusa oraz w momencie rodzącego się Kościoła. Dialog apostołów ze zmartwychwstałym Panem nie wyklucza konkretnych społeczno-politycznych oczekiwań. Co więcej, Jezus zdaje się nie przekreślać tych oczekiwań, ponieważ owoce duchowej odnowy będą miały także swój wymiar doczesny. Apostołowie nie mogli jednak, zdaniem autora, oczekiwać wskrzeszenia królestwa Izraela w sensie politycznym, ponieważ jedynym Odkupicielem Izraela jest Jezus Chrystus.

Teologia Dziejów Apostolskich stała się przedmiotem badań także ze strony ks. S. Szymika, który zajął się chrystologiczną perspektywą interpretacji historii Izraela na podstawie Dz 7,2-53. Porównując mowę św. Szczepana z tradycjami Starego Testamentu autor ukazuje wyjątkowość teologicznego spojrzenia Trzeciego Ewangelisty. W świetle tekstu mowy Mojżesz jawi się jako figura Chrystusa. Jego misja i odrzucenie przez naród zyskują nowy sens dzięki działalności i życiu Jezusa z Nazaretu.

Ostatnie dwa artykuły poświęcone zostały teologii Corpus Paulinum. Ks. H. Ordon przedstawił temat odkupienia w nauczaniu św. Pawła omawiając kolejno kontekst społeczno-historyczny, terminologię soteriologiczną listów Pawłowych oraz chrystologiczny charakter odkupienia. Zbiór zamyka artykuł ks. A. Paciorka stanowiący propozycję egzegetyczną Hbr 12,2 ze szczególnym uwzględnieniem charakteru śmierci Jezusa. List do Hebrajczyków ukazuje śmierć i zmartwychwstanie Jezusa przede wszystkim w kategoriach zbawczej Ofiary.

Omówiona wyżej książka stanowi ważny wkład środowiska lubelskiego w dyskusję nad biblijnym rozumieniem odkupienia. Podobnie jak ukazujący się właśnie pierwszy numer *Verbum vitae*, nie może być traktowane jako kompletne opracowanie tego obszernego i ważnego tematu. Obydwie publikacje należy raczej uznać za komplementarne i jako takie godne gorącego polecenia.